

BOSANSKA TOPLINA SUSRETA BOJE I LINIJE U SLIKARSTVU SEIDA HASANEFENDIĆA

Riječ na promociji monografije Seid Hasanefendić u Gradskoj galeriji Collegium Artisticum u Sarajevu, 8. decembra 2004.

Poznata je zgoda sa njemačkim prevodiocem *Ilijade* koji je molio buduće čitaoce njegovoga prijevoda da ostave prijevod i prionu na učenje grčkog jezika. Nasuprot toj zgodi su nezgode prevodilaca značajnih pjesničkih djela koji su vođeni ambicijom da svojim prijevodom u potpunosti preuzmu, iscrpe original i tako ukinu potrebu za originalom. Između te dvije krajnosti, između priznanja o uzaludnosti prijevoda i umišljaja o zamjenjivanju originala, leži prostor prijevoda i umišljaja o zamjenjivanju originala, leži prostor prijevoda i prevođenja sa svim svojim zalihama mogućnosti.

Premda je drukčije naravi, prostor u kom nastaju i obavljaju se monografije značajnih umjetnika i umjetničkih djela obilježen je sličnim krajnostima. Granicu kretanja, na jednoj strani, obilježava svijest o nemoći i uzaludnosti predstavljanja, štaviše, svijest o nasilju interpretacije i reprodukcije nečega što je, naprosto, jedinstveno u svojoj cjelovitosti i cjelovito u svojoj jedinstvenosti, što je zatvoreno u vlastiti idealni poredak. Na drugoj strani, granicu kretanja obilježava vjerovanje, koje se, napose, raširilo u ovom našem dobu neprekidnog usavršavanja tehničke reprodukcije umjetničkih djela, da se umjetnička djela može prevesti iz njihovog idealnog svijeta u svijet poimanja i empirijskih realnosti pomoću interpretacija, informacija i reprodukcija.

Dakako, najvjerovatniji i samim tim najbolji prijevod *Ilijade* ili drugog vrijednog pjesničkog

djela jest onaj prijevod koji u najvećoj mjeri izoštrava i, ujedno, svojim značenjem oplođava potrebu za upoznavanjem sa originalom ili izaziva osjećaje gubitka što se ne može doći do originala. Na isti način se može reći da su najbolje monografije one koje u najvećoj mjeri izazivaju i kondenziraju potrebu za neposrednom komunikacijom sa djelima umjetnika, potrebu za neposrednim viđenjem slika.

Monografija Seida Hasanefendića je takva monografija. Premda zahvata dio zalihama mogućeg predstavljanja umjetnika i njegovih djela, u tom važnom smislu ona ispunjava punu mogućnost ovakvih predstavljanja. Kao zbirka interpretacija, informacija, reprodukcija, ona približava umjetnika i njegova djela oku i duhu čitaoca, ali i izaziva i potiče čitaoca na kretanje u susret umjetniku i njegovim djelima, tjera ga na napor i napon koji je poteban da bi se bilo otvoreno za prekid sa uobičajenim poretkom stvari i za prihvatanje pojava koje dolaze iz drugog poretka stvarnosti.

Monografija je sačinjena od tekstova Aide Abadžić-Hodžić, Nikole Kovača i Sulejmana Boste, i od iznimno uspješnih reprodukcija i fotografskih ilustracija.

Hasanefendić je umjetnik koji, sezanski rečeno, misli u slici. Pritom, kao vrhunski majstor crteža, on misli strogo i uznosito. U priložima monografiji, akademik Kovač i profesor Bosto promišljaju Hasanefendićeve misli preobraćene u viđenje, u poetsku viziju, u cjelovitost umjetničkog ostvarenja. Na ta istančana promišljanja se nastavlja tekстови Aide Abadžić-Hodžić, kao glavni tekstualni sadržaj monografije. U cjelini, oni su rijetko prikladana i poticajna sinteza konkretne informacije i suzdržane meditacije o Hasanefendićevim radovima, životu i duhovnom zavičaju.

Boja je metafizika, duša; linija je logika; duh. Racionalistički naum u slikarstvu se, u pravilu, prepušta logičkim mogućnostima geometrizacije i usavršavanja u manje ili više oštroj, hladnoj jasnoći prikazanog. Hasanefendićeva misao je u geometrizaciji stroga, ali topla.

U njegovim temama Bosne, temama sjećanja i temama metropolisa, ostvaren je tako jasan i tako topao susret uma i kosmosa preko boje, oka i duha preko linije. I ta mehkoća dodira

boje i linije na njegovim nišanima i piramidama za mene je najčudesniji, najosobeniji moment u slikama Seida Hasanefendića.

Možda je to upravo tajna umjetnosti kao takve u slikarstvu profesora Hasanefendića. A možda je to i tajna nevidljive Bosne, one bolje Bosne koja čuva ovu empirijsku, aktualnu Bosnu od redukcije, od propasti, od propadanja u redukciji. Nije to, dakle, Bosna koju se može naprosto vidjeti. To je Bosna kroz koju se vidi, a vidi se, gledanjem umjetnika Seida Hasanefendića, blagotvornim i spasonosnim gledanjem umjetnosti.

Pojava monografije Seida Hasanefendića je događaj u kulturi, događaj za našu kulturu. U izvornom smislu, a izvoran je samo onaj smisao koji se odvija, koji teče, ovo je prvorazrdni događaj drugog reda. Prvorazrdni događaji prvog reda su, naravno, izvorni radovi profesora Hasanefendića u svom vlastitom životu.

Dr. Hilmo Neimarlija

PRIJEVOD KUR'ANA SA PUNOM PREVODILAČKOM SVIJEŠĆU

Riječ na promociji prijevoda Kur'ana na bosanski jezik akademika Esada Durakovića u sali Doma Vojske Federacije BiH, 24. septembra 2004.

Pojava prijevoda Kur'ana akademika Esada Durakovića svakako je događaj u ovim našim jezičnim prostorima. To je, naprosto. Tako zato što je izlazak novog prijevoda Kur'ana događaj i u perzijskom, bahasi, engleskom ili nekom drugom jeziku u kome misli, osjeća i djeluje neuporedivo veći broj ljudi. Sa svakim novim prijevodom Kur'ana izlazi na vidjelo i još jedno integralno čitanje teksta izvornika, izlaže se još jedno razumijevanje njegovih značenja, otvara se još jedna mogućnost da se bude potaknuto i opomenuto njegovom porukom. Novi prijevod Kur'ana kondenzira vrijeme koje je prošlo od

pojave prethodnog prijevoda i širi horizont za čitanje svih ranijih prijevoda.

Pojava prijevoda Kur'ana Esada Durakovića je, istodobno, i događaj drugog stupnja, događaj na višoj razini smisla. To je tako, jer se radi o prijevodu sa punom prevodilačkom sviješću. A to je ono što ovaj prijevod i prijevod akademika Enesa Karića temeljno određuje i istodobno temeljito razlikuje od prijevoda Kur'ana Mustafe Mlive i Rame Atajića, koji su im najkorespondentniji po vremenu pojavljivanja. Mlavin i Atajićev prijevod Kur'ana predstavlja markantne izraze one demokratije u islamu zahvaljujući kojoj se može pristupati prevođenju Kur'ana bez prethodnog akademskog teološkog i filološkog studija. Nasuprot tim prijevodima, Karićev i Durakovićev prijevod pretpostavljaju i uključuju teoriju i tradiciju prevođenja Kur'ana u izvornoj reprezentativnosti i bosanskom iskustvu.

Prije nego što se odlučio na, kako sam kaže, «tako težak i rizičan poduhvat kao što je prevođenje Kur'ana», Esad Duraković je godinama ispisivao suptilna razmatranja o stilskim i drugim pitanjima kur'anskog teksta. Te rasprave će buduća kritika, svakako, uzeti u obzir kao svojevrsnu prolegomenu njegovom prevodilačkom postupku i rješenjima, a napose njegovom težišnom usmjerenju prema izvanrednoj formi teksta Kur'ana. U njima će se moći utvrđivati kritički predstupanj Durakovićevog prevođenja Kur'ana, njegovo osvještavanje tradicije i vlastitog iskoraka u odnosu na tradiciju prevođenja Kur'ana. Po tom dvostrukom odzivu na «zvuk duše» ili «dušu zvuka» kur'anskih ajeta, po samosvojnosti i otvorenosti za drukčija prevodilačka usmjerenja, Durakovićev prijevod Kur'ana je više od događaja. Njegovo pojavljivanje je otvaranje događaja, uključivanje u događanje vjere, svijesti i kulture.

Iskustvo nas neprekidno poučava da se smisao i ljepota kur'anskih ajeta ne mogu iscrpiti u prijevodu, kao što se u znanstvenim i filozofskim prevođenjem ajeta ili šifri prirode i povijesti ne mogu iscrpiti smisao i ljepota svijeta. Već su stari Babilonci, što su kao i stari Egipćani imali svoje svete spise, nazvali zvijezde «pismom neba». U Evropi su bili Galilej i,